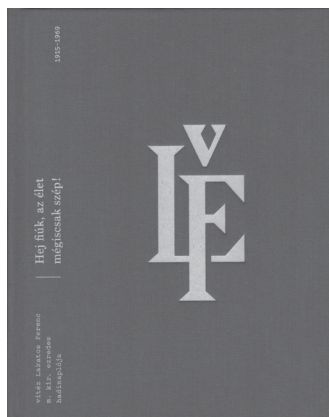

Szakály Sándor:

EGY CSAPATTISZT EMLÉKEZÉSEI

A SZERZŐRŐL:

Dr. Szakály Sándor (DSc) hadtörténész, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár főigazgatója, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának kutatóprofesszora

Vitéz Lakatos Ferenc (1893–1970) magyar királyi honvéd ezredes a magyar királyi Honvédség egyik legszebben „dekorált” csapattisztje volt. Fialat zászlósként érdemelte ki az Arany Vitézségi Érmeket. Két ízben tüntették ki az I. osztályú Ezüst Vitézségi Éremmel. Egyaránt birtokosa volt a II. osztályú Ezüst Vitézségi Éremnek, illetve a Bronz Vitézségi Éremnek. Kérdemelte a III. osztályú Vaskorona Rendet hadidíszítménnyel és kardokkal, a III. osztályú Katonai Érdemkeresztet hadidíszítménnyel és kardokkal, a Bronz Katonai Érdemérmeket a Katonai Érdemkereszt szalagján a kardokkal és a Károly Csapatkeresztet.

Az első világháború kezdetén mint egyévi önkéntes kezdte meg katonai szolgálatát és lett később tényleges állományú tiszt. Katonai pályafutása Budapest ostromának

befejeztével zárult, amikor is mint ezredes szovjet hadifogságba került. A hadifogságból 1948. június 30-án érkezett haza Magyarországra, ahol is három gyermeke várta, akik felesége elhunyt után rokonoknál találtak otthonra. Élete a későbbiek során a volt magyar királyi Honvédség egykori tisztjeiéhez és tábonokaiéhoz hasonlóan alakult: különböző fizikai munkák, nyugdíjmegvonás, megfigyelés – és a sor hosszan lenne folytatható.

Emlékezése – amelyet a közreadó Katona András, Lakatos Ferenc dédunokája, hadinaplónak nevez – alapvetően két nagy egységre tagolódik. Az első részek a szerzőnek a Magyar Katonai Szemlében 1936 és 1940 között megjelent írásait tartalmazzák. Lakatos Ferenc ezen írásaiban a világháborúban meg- és átéltekkel ismertette meg az olvasóit. A haditapasztalatok a következő katonanemzedékek számára adhattak kapaszkodót. A szerző érdekesen és olvasmányosan számolt be katonaeletének történéseiről, a harci tapasztalatairól, a haditettekről, amelyekkel a korábban felsorolt kiténtetéseket kiérdemelte. Ezek jogosították fel arra, hogy az 1921-ben létrejött Vitézi Rend tagjai sorába kérje a felvételét, amelynek 1922-ban tagja lett.

Lakatos Ferenc katonai pályafutása szorosan kötődött Sopron városához. Az ott működő II. Rákóczi Ferenc Reáliskolai Nevelőintézet – amelynek a neve 1920 és 1944 között számos esetben változott – tanárként működött hosszú évekig. Később csapattiszt beosztásokban szolgált. Csapattestével részese volt az ún. bécsi döntések eredményeként bekövetkezett területi visszacsatolásoknak.

Harcokban csapattestével az 1944 őszi magyarországi harcok során vett részt. Ezekről a harcokról és a magánélet eseményeiről olvashatunk beszámolót. Naplószerűek a feljegyzések,

mivel napi eseményekről szólnak, de néha úgy véli az olvasó, hogy azok is a történések után íródtak. Erre egy-egy név vagy esemény téves megnevezése kapcsán gondolhatunk. Az emlékezéseknél ez szinte természetes, mivel a szerző nem korabeli feljegyzéseit vette elő – ha voltak ilyenek –, hanem az emlékezetére és a különböző megmaradt dokumentumokra, fényképekre épített.

Fényképek, dokumentumok – írtam. Ezek a kötetnek külön értéket adnak: az első és a második világháború éveiben készített fotók, tisztársak, helyszínek – utóbbiak számos esetben térképen megrajzolva –, események, családtagok. Ha valaki képet szeretne kapni mindarról, hogy egy alsó középosztályba tartozó család fiából miként lesz tényleges állományú katonatiszt a két világháború közötti Magyarországon és az miként éli meg az akkori időket, akkor jól teszi, ha kezébe veszi Lakatos Ferenc könyvét.

A szerzőnek, valamint a kéziratot közreadó Katona Andrásnak – aki a szerző dédunokája – és a szerkesztőnek és egyben lektornak, Nagy Balázs Albertnek köszönhetően jól dokumentált, jegyzetekkel alaposan ellátott könyvet vehetünk a kezünkbe. Igaz az utóbbi – mármint a kézbevétele – nem túl egyszerű feladat. A 673 oldalas, minőségi papíron közreadott munkát igazán íróasztalra helyezve lehet jól olvasni. A forgatása sem egyszerű, de megéri az olvasásra fordított időt.

S miért? – tehető fel a kérdés. Azért – vélem én – mert a Magyar Királyság két világháborús történetét valóban megérteni csak akkor lehet, ha az események különböző tanúinak, részeseinek a saját szemszögből megélt és megírt történeteit is megismerjük. Másként emlékezhet ugyanarra az eseményre az „egyszerű” honvéd, megint másként az annak parancsot kiadó katonatiszt. Más szintről látja mindezt a csapattest- vagy seregtestparancsnok, a politikus és a „külső szemlélő”. Utóbbiak sorába tartozik a (had)történész is, aki a korabeli források segítségével igyekszik bemutatni a múlt történéseit, próbálja megtalálni a különböző döntések indokait, alapjait. S hogy ez minél jobban sikerülhessen, ahhoz az szükséges, hogy az egykori szereplők feljegyzéseit, naplóját is forgassa. Mert naplók, emlékezések – amint ezt Lakatos Ferenc kézírata is igazolja – akkor is készültek, igaz, legtöbb esetben csak a családtagoknak, barátoknak íródtak. Az 1950-es, 1960-as, 1970-es évek nem igazán kedveztek a második világháború történéseit – és abban Magyarország szerepét – a maguk szemszögéből és nem az elvártak szerint megírt kéziratok megjelentetésének.

Vajon mennyi visszaemlékezés kézírata rejtőzködhet/lappanghat még? Az elmúlt három-négy évtizedben már szép számmal láttak nyomdafestéket; érdemes volt közreadni azokat.

Amennyiben a most ismertetett – nem nagy példányszámban közreadott – munkát ismét kiadnák, annak örülnék, és annak is, ha a betűméreteken a kiadó változtatna, valamint a tévedéseket, pontatlanságokat kiigazítaná. Jó lenne bizonyos esetekben a hivatkozott korabeli újságokban megjelenteket szó szerint idézni, a rendfokozatokat, neveket pontosítani – pl. Bánó Kálmán, Kratochvil (1919-ben még Kratochwill) Károly –, az összecserélt személyek – Röder Vilmos „jegyzetelve” öccse, Röder Jenő helyett – kilétét tisztázni.

Végezetül hadd ismételjem meg azt, amire korábban is utaltam: érdemes a könyvet kézbe venni és elolvasni. Múltunk megismeréséhez sok hasznos adalékkal szolgáló olvasmány, amely néhány családtag Lakatos Ferencre emlékező írását is tartalmazza.

Hej fiúk, az élet mégis csak szép!

– Egy ezredes hadinaplója a két világháborúról és a budai ostromról.

Vitéz Lakatos Ferenc m. kir. ezredes hadinaplója, 1893–1970

Szerzői magánkiadás – Katona András, Budapest, 2022, 673 oldal